

OVER REGENERATIE VAN GEDEGRADEERDE BOSGRONDEN

[237.4 + 237.5 : 114.58 (492)]

door

J. J. M. JANSEN,
Houtvester te Assen

Het is de onsterfelijke verdienste van Van SchermbEEK en Erdmann te hebben gewezen op het probleem van de degradatie van bosgronden, welke speciaal onder invloed van het Atlantisch klimaat op arme gronden sterk kan optreden. Zij hebben de oorzaken daarvan opgespoord en de weg gewezen om aan die degradatie een eind te maken en om deze gronden te regenereren, met andere woorden: om zieke bosgronden in gezonde om te zetten. Het tragische van Van SchermbEEK was, dat zijn stem heeft geklonken als één, roepende in de woestijn. Hij had niet de gelegenheid zijn theorieën aan de praktijk te toetsen. Daartoe was hij te kort in de houtvesterij „Breda” werkzaam. De enkele door hem ondernomen proefnemingen, werden na zijn vertrek spoedig verwaarloosd en bleven dus zonder resultaat.

In dit opzicht was Erdmann gelukkiger. In diens meer dan 40-jarige ambtsperiode in de later naar hem genoemde houtvesterij „Erdmannshausen” en op tal van andere bosobjecten, waar hij de scepter zwaaide, zoals „Kieselhorst” en „Börstel”, heeft Erdmann de gelegenheid gehad theorie aan praktijk te toetsen. Ook Erdmann heeft met veel wanbegrip te kampen gehad en een zekere miskennis is nog steeds niet overwonnen.

Erdmann's theorieën aangaande de oorzaken der degradatie van bosgronden zijn vrijwel overal en door iedereen derdegraderig juist erkend. Het Atlantisch klimaat stelt hij terecht als de fundamentele oorzaak van het proces, waarbij de afvalstoffen van het bos niet in milde humus, doch in bosturf worden omgezet. Dat hij daarnaast geen oog zou hebben gehad voor de andere oorzaken, die dit proces verhaasten, als daar zijn de armoede aan basen en de rooibouw van de mens, is volgens mijn mening een kwestie van misverstand.

Het klimaat maakt het proces mogelijk en deze onveranderlijke factor maakt het noodzakelijk onder alle omstandigheden het gevaar van degradatie onder ogen te zien. Erdmann wijst er op, dat al die maatregelen van de mens, die strijdig zijn met de natuur, tot verhaasting van het degradatieproces voeren.

Als voorbeelden van tegennatuurlijke maatregelen noemde hij: Aanleg van zuivere naaldhoutbossen, laagduinning, kaalkap, planten in plaats van zaaien enz. Erdmann rangschikt de verschillende houtsoorten naar mate zij in zuivere opstanden het proces verhaasten. De groveden wijst hij als turfproducent het sterkste af. Deze uit een aride klimaat stammende houtsoort kan op arme gronden en in een humide klimaat de juiste houtsoort niet zijn. De fijnspar staat bij hem ook onder aan het lijstje, doch de larks meent hij van de naaldhoutsoorten bovenaan te

moeten plaatsen. Talrijke tegenstanders menen nu, dat Erdmann van mening was, dat zuiver lariksbos tot de gewenste goede bosgrond leidt. Dat heeft hij echter nooit gezegd. Wel, dat in menging met andere houtsoorten het strooisel van de lariks goed verteert. De menging heeft hij steeds als eerste vereiste voor een goede bosgrondvorming naar voren gebracht. Erdmann wist ook, dat fijnspar op kalkrijke löss- en leemgronden, zoals op de jonge ijstijdgronden van Denemarken, geen bosturf in één generatie oplevert, in tegen stelling tot bijvoorbeeld een eerste generatie op Drentse grond, waar hij in 60 jaar een bosturflaag van 10 cm produceert. Het proces van degradatie wordt op die rijke gronden te niet gedaan. Hij waarschuwde echter voor volgende generaties van dezelfde houtsoort.

Erdmann is in zijn houtvesterij pas na een lange reeks van proefnemingen tot zijn „Zweialtrige Hochwald" gekomen, waarbij onder scherm met beuk, zilverden en lariks als hoofdhoutsoorten wordt verjongd.

Het is dus zeer goed mogelijk op bepaalde plaatsen op onverteerde bosturf te wijzen en die toe te schrijven aan de jonge generatie, wanneer men de niet verwijderde resten van de vorige bosturf als jonge vorming gaat beschouwen. Een feit is, dat men op talloze andere plaatsen goede bosturfomzetting kan aantonen in de opgeworpen rillen en een milde humus onder de schoongemaakte stroken.

Het is volgens zijn mening verkeerd aan te nemen, dat bosturf kan zijn ontstaan, onder welke omstandigheden ook in bossen jonger dan 40 jaar.

Erdmann was volledig op de hoogte van de waarde van kalk voor de omzetting van de bosturf, voorzover niet irreversibel. Hesselink schrijft dienaangaande reeds een en ander in het Jaarboek van de Nederlandse Bosbouwvereniging, 1924, bladzijde 21. Hij had twee redenen om niet met kalk door te gaan en wel ten eerste, omdat hij bij de snelle omzetting ten gevolge van de kalk, geen kans zag zijn menging tot stand te brengen, aangezien de beuk dan alles overwoekert (hij zaait immers) en ten tweede acht hij kalkgebruik te duur. Een kalkgift van 4000 tot 6000 kg gebluste kalk wordt nodig geacht om de 15 cm dikke bosturflaag om te zetten. En al kreeg Erdmann meer geld voor zijn cultuurkosten als normaal in Pruisen gebruikelijk was, krap werd ook hij gehouden.

Erdmann kreeg later in de naaste omgeving van Erdmannshausen als tegenstander Hassenkamp, houtvester te Syke. In diens houtvesterij worden thans twee wegen bewandeld. De ene weg is die van de Deense methode, waarbij door bekalking de bosturf in omzetting wordt gebracht; dit is niet nieuw. Wanneer goed resultaat bereikt wordt met 3000 kg kalkmergel, dan volgt hier wel uit, dat de omstandigheden geheel anders zijn dan in Erdmannshausen met zijn 15 cm dikke bosturflaag. Door een juiste menging van houtsoorten bij de verjonging zal het wellicht mogelijk zijn nieuwe bosturfvorming, die later zou kunnen optreden, te voorkomen.

Wanneer de omstandigheden in Syke dezelfde zijn als in Erdmannshausen, dan gaat Hassenkamp tot de „Waldfeldbau" over. Hij zegt dan de bosbouw vaarwel. Gaat de grond veronkruiden en is de landbouw niet meer lonend, dan keert hij tot de bosbouw terug. Het mag zijn, dat de bosturf volledig is omgezet in milde humusstoffen, het bosgrondprofiel

is verdwenen en daarmee de bosfauna. Ook het micro-bosklimaat is verloren gegaan. Maar de houtsoorten presteren een geweldige groei. De fijnspar groeit nog beter dan eerste boniteit, zelfs populieren groeien snel.

Wat de groveden betreft, deze groeit te Syke zo krom en protsig op dat getracht wordt (al op 18-jarige leeftijd) ze door opsnoeien een betere vorm te geven, hetgeen natuurlijk niet gelukt. Onze bebossingen van groveden op oud bouwland zijn voldoende bekend. De groveden is als houtsoort onbruikbaar.

De fijnspar groeit, zoals gezegd, sneller dan eerste boniteit. Hij is oppervlakkig beworteld en leidt enorm onder de bladwespen. De ervaring van fijnspar op oud bouwland ook in ons land is sterke bladwespvreterij, zo sterk soms, dat de opstand kan afsterven; grote sterfte in droge zomers en spoedig optreden van wortelrot, zodat de fijnspar een zeer gevaarlijke en riskante houtsoort is.

De lariks groeit evenals de groveden krom op en door snelle groei en door geringe wortelvastheid. Dit verschijnsel is ook in ons land waar te nemen. Een mij bekend lariksofstandje op oude kwekerijgrond is zo krom, dat voor het dunninghout geen koper is te vinden.

De douglas groeit snel maar vrij krom op, staat echter niet wortelvast en zit onder de wolluis. Op de Veluwe treedt het verschijnsel van wortelrot op oud bouwland ook in de douglas op.

Neen, de resultaten over 20 jaren zijn niet bemoedigend, wat de naaldhoutsoorten betreft.

De beuk kan van de enorme voedselrijkdom na de Waldfeldbau wel profiteren. Hij kan echter alleen worden geplant, vanwege het onkruid en overwoekert alle andere met haar gemengde houtsoorten, tenzij dure cultuurmaatregelen zulks verhinderen. Een menging is noodzakelijk, wil de bosturfontwikkeling niet weer na verloop van jaren optreden.

De enige houtsoort die het volgens mijn mening na Waldfeldbau wel zou kunnen doen en misschien tot goede resultaten zou leiden, is de eik, maar die wordt in Syke niet gebruikt. In Drente groeien *gezaaide* eikenbosjes in menging met berk en vogelkers op oud bouwland bijzonder mooi op. Die cultuur is echter alleen mogelijk als het onkruid door behakken en door een scherm in toom wordt gehouden. De onkruidgroei maakt *zaaien* van fijnere boomzaden als eikels onmogelijk. Zelfs bij de beplantingen is men in Syke nog na 3 jaar met hakken bezig.

De Waldfeldbau mag dan op zich zelf weinig kosten of zelfs een overschot geven, de cultuur- en verplegingskosten moeten zeer hoog zijn en in het verschieft ligt een derde klas bos, oppervlakkig beworteld, slecht van vorm en onderhevig aan wortelrot, stormschade en insectenplagen.

Bosbouwkundig is het dus onjuist deze methode van de regeneratie van bosgronden te stellen naast of tegenover de methode van bekalking en die van verwijderen van de bosturf op rillen. Landbouwtussenbouw voor regeneratie van bosgronden is geen methode, welke gebaseerd is op natuurwetenschappelijke grondslagen en zondigt tegen alle regelen aan de Bosbouw te stellen. Wij Bosbouwers trachten immers Bosbouw te bedrijven en geen Houtteelt.

Over de regeneratie van bosgronden is, hoop ik, nog niet het laatste woord gesproken. Het lijkt mij een belangrijk onderwerp voor een studiecommissie.